

Η πρώιμη ανίχνευση των προβλημάτων λόγου

Η πρώιμη ανίχνευση των προβλημάτων λόγου είναι υψίστης σημασίας για το μέλλον των παιδιών, επειδή μας επιτρέπει να οργανώσουμε έγκαιρα παρεμβατικά προγράμματα, να στηρίξουμε ψυχολογικά τα παιδιά και τις οικογένειές τους και να προλάβουμε ίσως πιθανές επιπλοκές.

Ως πρώιμη παρέμβαση ορίζονται όλες οι μορφές παιδοκεντρικών δραστηριοτήτων εξάσκησης και εκπαίδευσης καθώς και δραστηριοτήτων που αφορούν στην καθοδήγηση των γονέων αμέσως μετά τον προσδιορισμό της κατάστασης των παιδιών¹.

Οι μαθησιακές δυσκολίες αποτελούν μία αναπτυξιακή διαταραχή, όπου μπορεί να ανιχνευθεί από τα πρώτα χρόνια της ζωής του ατόμου με χαρακτηριστικά τις δυσκολίες στη χρήση και οργάνωση του γραπτού λόγου αλλά και τις δυσκολίες στην ανάγνωση. Η μη έγκαιρη αντιμετώπιση της εγκυμονεί δυσκολίες ζωής που ίσως δεν θα μπορούσαν να ξεπεραστούν². Οι τομείς που συνδέονται άμεσα με την ύπαρξη μαθησιακών δυσκολιών είναι η οπτικοκινητική ανάπτυξη αλλά και η γλωσσική ανάπτυξη³. Άλλωστε, οι μαθησιακές δυσκολίες μπορούν να γίνουν εμφανείς από την προσχολική κιόλας ηλικία.

Η σχολική μάθηση μπορεί κατ' ένα μεγάλο βαθμό να κατακτηθεί μέσα από την εκμάθηση του λόγου. Η εκμάθηση του λόγου είναι μία σύνθετη εξελικτική διαδικασία, η οποία μπορεί να εξασκηθεί με επιτυχία στην προσχολική ηλικία. Σε μία σύντομη χρονικά περίοδο τα παιδιά μαθαίνουν να κατανοούν και να χρησιμοποιούν ικανοποιητικά τη γλώσσα ως κώδικα επικοινωνίας τους⁴. Υπάρχει όμως και μία ομάδα παιδιών που για άγνωστη αιτιολογία δεν

¹ Paul, D., & Roth, F. P. (2011). Guiding principles and clinical applications for speech-language pathology practice in early intervention.

² Μαρκοβίτης, Μ., & Τζουριάδου, Μ. (1991). Μαθησιακές δυσκολίες: Θεωρία και πράξη. Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς

³ Τζουριάδου, Μ., Βουγιούκας, Κ., & Αναγνωστοπούλου, Ε. (2015). Γνώσεις και απόψεις Ελλήνων εκπαιδευτικών για τη δυσλεξία.

⁴ Νάνου, Α. (2004). Εκπαιδευτικό πρόγραμμα ανάπτυξης του αφηγηματικού λόγου μέσω στρατηγικών σε παιδιά προσχολικής ηλικίας που παρουσιάζουν αναπτυξιακές διαταραχές λόγου (Doctoral dissertation, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Σχολή Παιδαγωγική. Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης).

καταφέρνουν να κατανοήσουν τη γλώσσα έτσι ώστε να επικοινωνήσουν με τους άλλους.

Μία λοιπόν από τις αιτίες που διαταράσσουν την ομαλή εξέλιξη του λόγου είναι η ύπαρξη εξελικτικών διαταραχών, που οφείλονται σε ιδιαιτερότητες στη νοητική δομή, εμποδίζοντας την πρόσληψη και παραγωγή του λόγου αντίστοιχα⁵.

Τα παιδιά αυτά παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξη του προφορικού τους λόγου από τους 18 περίπου μήνες ζωής, όμως εξελίσσονται ομαλά, ακολουθώντας την τυπική αναπτυξιακή πορεία της ηλικίας τους με εξαίρεση το λόγο⁶. Οι δυσκολίες αυτές της γλώσσας μπορούν να γίνουν αντιληπτές όταν τα παιδιά καλούνται να αλληλεπιδράσουν γλωσσικά, παίρνοντας της εξής μορφές: α) την διαταραχή στην έκφραση του λόγου και β) την διαταραχή στην κατανόηση του λόγου.

Η διαταραχή στην έκφραση του λόγου αφορά την αδυναμία του παιδιού να χρησιμοποιεί επαρκώς το λόγο και εξαρτάται, αρχικά, από τη σοβαρότητα της διαταραχής αλλά και από την ηλικία του παιδιού. Έτσι, παρατηρείται αδυναμία να χρησιμοποιήσουν ακόμη και τον τηλεγραφικό λόγο, έχουν περιορισμένο λεξιλόγιο και δυσκολεύονται στην εκμάθηση νέων λέξεων, κάνουν λάθη σε ήδη γνωστό λεξιλόγιο, οι προτάσεις τους είναι μικρές, η χρήση της γραμματικής συχνά λανθασμένη και το συντακτικό τους ιδιαίτερα απλουστευμένο. Γίνονται ακόμη παραλήψεις σε βασικούς όρους της πρότασης, υπάρχει λάθος συντακτική σειρά και τέλος δίνουν παράξενες απαντήσεις. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι τα παιδιά με τέτοιου είδους προβλήματα, διέρχονται από τα εξελικτικά στάδια του λόγου με βραδύτερο ρυθμό⁷.

Από την αντίπερα όχθη, η διαταραχή κατανόησης του λόγου αφορά την αδυναμία του παιδιού να κατανοήσει τον λόγο. Έτσι, αυτά τα παιδιά δεν έχουν πάντα τη δυνατότητα να αντιδρούν στο άκουσμα οικείων λέξεων, να ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες οδηγίες, να κατανοούν κατηγορίες λέξεων ή ακόμη βασικό λεξιλόγιο και απλές προτάσεις. Επίσης, υπάρχει ανεπάρκεια σε διάφορους τομείς της ακουστικής διαδικασίας, όπως διάκριση ήχων, συνδυασμός φθόγγων και συμβόλων, άμεση μνήμη, ανάκληση και ακολουθία. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, το 60% των παιδιών με δυσκολίες στην ανάπτυξη λόγου στην προσχολική ηλικία, παρουσίασαν προβλήματα στην

⁵ Μαρκοβίτης, Μ., & Τζουριάδου, Μ. (1991). Μαθησιακές δυσκολίες: Θεωρία και πράξη. *Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς*

⁶ Bishop, D. V. (1997). Cognitive neuropsychology and developmental disorders: Uncomfortable bedfellows. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology Section A*, 50(4), 899-923

⁷ Μαρκοβίτης, Μ., & Τζουριάδου, Μ. (1991). Μαθησιακές δυσκολίες: Θεωρία και πράξη. *Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς*

ανάγνωση, την ορθογραφία, τη γραφή και τα μαθηματικά κατά τη σχολική περίοδο⁸.

Είναι γνωστό σε όλους μας πως για τη σχολική ετοιμότητα του παιδιού απαιτούνται οι δεξιότητες της γραφής και της ανάγνωσης. Επειδή ο προφορικός λόγος προηγείται του γραπτού, οι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι η ομιλία αποτελεί προαπαιτούμενο για την ανάγνωση. Προβλήματα στον προφορικό λόγο είναι πιθανό να επηρεάζουν την ικανότητα για ανάγνωση και να αποτελούν δείκτη μελλοντικών δυσκολιών. Επίσης, ο ανεπαρκής λόγος ενισχύει τα προβλήματα που συνδέονται και με τα μαθηματικά, για παράδειγμα το να μην καταλαβαίνει ένα παιδί έννοιες όπως "συν", "πλην", "ίσον", κ.λπ., αλλά και να μην έχει ικανοποιητικές έννοιες κατεύθυνσης και χρόνου⁹.

Έτσι, λοιπόν, η συνειδητοποίηση αυτών των παραγόντων αλλά και των συνεπειών τους, μπορεί να δώσει την ευκαιρία στο κάθε παιδί για έγκαιρη διάγνωση και παρέμβαση¹⁰. Η πρόληψη συνδυαστικά με τις εξειδικευμένες υπηρεσίες μπορεί να εξαλείψει ή να εξομαλύνει την οποιαδήποτε διαταραχή.

Δάλλα Βικτωρία
Λογοθεραπεύτρια
Κ.Ε.Σ.Υ Πρέβεζας

⁸ Marrus, N., & Hall, L. (2017). Intellectual disability and language disorder. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics*, 26(3), 539-554.

⁹ Miller, J. S., Anderson, J. G., Erwin, P. C., Davis, S. K., & Lindley, L. C. (2020). The Effects of Neonatal Abstinence Syndrome on Language Delay from Birth to 10 Years. *Journal of pediatric nursing*, 51, 67-74.

¹⁰ Çiçek, A. U., Akdag, E., & Erdivanli, O. C. (2020). Sociodemographic Characteristics Associated With Speech and Language Delay and Disorders. *The Journal of nervous and mental disease*, 208(2), 143-146.